

Ο κρυφός ρατσισμός της πρωτιάς

 klik.gr/2023/08/30/o-kryfos-ratsismos-tis-protias/

Κώστας Παπαχρήστου

August 30, 2023

Σε μία κοινωνία όπου κυριαρχεί ο ανταγωνισμός, ο ταλαντούχος νέος βρίσκεται κάτω από τη διαρκή πίεση να πρωτεύει. Γιατί, ο ηττημένος ανήκει εξ ορισμού σε «κατώτερο» είδος...

Σε συνέντευξή της μετά από ένα ανεπιτυχές αποτέλεσμα σε διεθνή αγώνα τένις, γνωστή Ελληνίδα τενίστρια δήλωσε, ξεσπώντας σε λυγμούς:

«Νιώθω ότι έχω ντροπιάσει τον εαυτό μου, έχω ντροπιάσει τους ανθρώπους μου, ότι ντροπιάζω όλους τους Έλληνες...»

Στην ταινία «Ο Σολίστας» (*Shine*, 1996), ένας αυταρχικός πατέρας φωνάζει οργισμένα στον νεαρό Ντέιβιντ: «πρέπει πάντα να κερδίζεις!», επειδή ο τελευταίος έκανε το «λάθος» να έρθει δεύτερος σε έναν διαγωνισμό πιάνου...

Πριν κάποια χρόνια, καλός φίλος και εκπαιδευτικός μου είχε αποκαλύψει τι είχε συστήσει στα παιδιά του την εποχή που προσπαθούσαν να πάρουν αποφάσεις για το ακαδημαϊκό και επαγγελματικό τους μέλλον:

«Κάντε όποια επιλογή επιθυμείτε, υπό έναν όρο: ό,τι κι αν κάνετε, να είστε πάντα οι πρώτοι!»

Παραδείγματα όπως τα παραπάνω μαρτυρούν την πίεση κάτω από την οποία βρίσκεται συχνά ένας ταλαντούχος νέος άνθρωπος προκειμένου να αποδείξει την αξία του σε συνθήκες συναγωνισμού. Μία πίεση που ασκείται πρωτίστως από την οικογένεια («*τους ανθρώπους μου*», λέει η αθλήτρια) αλλά μπορεί να προέρχεται και από ολόκληρη την κοινωνία, που προσδοκά μόνο νίκες («*όλους τους Έλληνες*», συμπληρώνει η ίδια).

Σύμφωνα με το κυρίαρχο δόγμα ενός κοινωνικού υποσυνόλου που ασπάζεται την άποψη ότι νόμος अपαράβατος της Φύσης είναι ο **ανταγωνισμός**, στη ζωή δεν υπάρχουν απόλυτες αξίες. Τα πάντα αξιολογούνται μέσω της **σύγκρισης** και αποκτούν υπόσταση μόνο αν αυτή οδηγεί στην πρωτιά. Και, όταν η σύγκριση αφορά αντιπαράθεση ανθρώπινων επιδόσεων, τότε ισχύει το δόγμα του Γαλάτη αρχηγού Βρέννου: «*Ουαί τοις ηττημένοις!*»

Με βάση αυτή την αντίληψη, ο ηττημένος ανήκει *de facto* σε **κατώτερο είδος**, αφού το «ταβάνι» των δυνατοτήτων του αποδεικνύεται στην πράξη υποδεέστερο του αντιπάλου του. Δεν έχει τόση σημασία το *ευ αγωνίζεσθαι*, όση το *επικρατείν*. Πρόκειται, δυστυχώς, για μία υποκρυπτόμενη μορφή **ρατσισμού** που δεν έχει διεγείρει όσο θα 'πρεπε τις – κατά τα άλλα – ευαίσθητες αντιρατσιστικές κεραίες μας...

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να μοιραστώ ένα παλιό κείμενό μου στο «*Βήμα*», γραμμένο τον Ιανουάριο του 2012 εν μέσω γενικευμένης μνημονιακής κατάθλιψης στη χώρα. Αν αφαιρέσει κάποιος την ιστορική συγκυρία, το κείμενο παραμένει επίκαιρο...

| Ο Αριθμόδουλος Άνθρωπος

Ανοίγω το πρωί με σχεδόν μαζοχιστική διάθεση τη σελίδα του «*Βήματος*» για να πάρω την καθημερινή μου δόση εθνικής καταστροφής. Και, όπως πάντα, όλα τα άρθρα σε ένα πράγμα συμφωνούν: η εθνική μας δυστυχία είναι κατ' ουσίαν υπόθεση δυστυχίας των αριθμών! Το ερώτημα που βασανίζει τις συνειδήσεις μας είναι το μερίδιο ευθύνης του ανθρώπου στην ίδια του τη δυστυχία...

Δεν ευτύχησα να ζήσω την απαρχή του ανθρώπινου είδους. Μπορώ όμως με σχετική σιγουριά να υποθέσω τους λόγους που έκαναν τον άνθρωπο να εφεύρει τους αριθμούς: χρειαζόταν μία φυσική γλώσσα κωδικοποίησης κι ανταλλαγής πληροφορίας για κάθε τι σχετιζόμενο με την ποσότητα. Έτσι, για παράδειγμα, αν δανειζόταν τρία μήλα από τον γείτονά του, ήξερε ποιο κριτήριο θα χρησιμοποιούσε ώστε να ξεπληρώσει δίκαια το χρέος του.

Ο άνθρωπος, όμως, κατέστη βαθμιαία υπόδουλος στο ίδιο το αγαθό που εφηύρε για να τον υπηρετεί. Και κατόντησε να ζει **για** τους αριθμούς, αντί – όπως θα ήταν φυσικότερο – με τη **βοήθεια** των αριθμών. Μετεξελίχθηκε, δηλαδή, σε **Αριθμόδουλο** ον που ανήγαγε την ποσότητα σε υπέρτατη θεότητα και έφτασε να προσκυνήσει τα παράγωγα της ίδιας του της διάνοιας!

Οι συνέπειες της ανθρώπινης αριθμοδουλείας ήταν συχνά τραγικές, όπως μας διδάσκει η Ιστορία. Μία βασική αιτία του ναυαγίου του Τιτανικού, το 1912, ήταν η υπέρβαση των ασφαλών ορίων ταχύτητας με ευγενή στόχο το πλοίο να φτάσει στη Νέα Υόρκη λίγες ώρες νωρίτερα, καταρρίπτοντας το ρεκόρ υπερατλαντικών ταξιδιών της εποχής. Λίγα χρόνια αργότερα, εκατοντάδες χιλιάδες νέων παιδιών στέλνονταν εν ψυχρώ να σφαγιαστούν σε μία και μόνο μάχη στα χαρακώματα του Πρώτου Παγκόσμιου Πολέμου, για το αμφίβολο κέρδος λίγων μόλις εκατοντάδων μέτρων λασπωμένης γης...

Η αριθμοδουλεία μπορεί να μολύνει ακόμα και τις όποιες καλές προθέσεις, όπως περίτρανα αποδεικνύεται στον χώρο της διαχείρισης των κοινών. Το βλέπουμε κατά κόρον στους (συχνά σκληρούς και βίαιους) ανταγωνισμούς πολιτικών σχηματισμών, όπου τα κόμματα ενδιαφέρονται να ανεβάσουν τα μαθηματικά ποσοστά τους με σκοπό την κατάληψη ή την διατήρηση της εξουσίας, έχοντας ελάχιστα κατά νου την προσφορά στην πατρίδα.

Όμως, η υποδούλωση στους αριθμούς συχνά μπορεί να αποδειχθεί και ανθυγιεινή. Χιλιάδες αθλητές θέτουν σε θανάσιμο κίνδυνο την υγεία τους (αλλά και το ίδιο το αθλητικό ιδεώδες που είναι ταγμένοι να υπηρετούν) καταναλώνοντας επικίνδυνες χημικές ουσίες, με στόχο την έστω και οριακή κατάρριψη ενός ρεκόρ (έχοντας, φυσικά, ως δέλεαρ και το όχι ευκαταφρόνητο χρηματικό ποσό που συνοδεύει το αθλητικό επίτευγμα).

Η αριθμοδουλεία καταστρέφει τη μαγεία στον έρωτα, αφού τον υποβιβάζει σε αθλοπαιδιά όπου οι «επιδόσεις» αποτελούν ευτελές υποκατάστατο της ερωτικής μέθεξης. Αλλά, και στον χώρο της επιστήμης η συλλογή περγαμηνών συχνά καταντά αυτοσκοπός, με τον ψυχρό, απόλυτο αριθμό δημοσιευμένων ερευνητικών εργασιών και βιβλιογραφικών αναφορών να αποτελεί κύριο (αν όχι μοναδικό) κριτήριο επιστημονικής δημιουργικότητας, εις βάρος τού κατά πολύ σημαντικότερου στοιχείου της ποιότητας και της πρωτοτυπίας.

Πίσω από κάθε ενδεικτικό παράδειγμα που αναφέρθηκε θα μπορούσε κάποιος να διακρίνει το σαρκαστικό χαμόγελο του παραλογισμού. Ο άνθρωπος ανάλωσε τη δύναμη της διάνοιάς του για να κατασκευάσει τις ίδιες του τις φυλακές. Και βάφτισε το δικαίωμα να ζει μέσα σ' αυτές με το παραπλανητικά ελκυστικό όνομα «επίτευξη στόχων». Έμαθε πώς να διανύει όλο και μεγαλύτερες αποστάσεις, χάνοντας στην πορεία το μέτρο... Έμαθε πώς να επιμηκύνει τον χρόνο, ξεχνώντας να τον γεμίσει με ποιότητα...

Και, μια και μιλούμε για την αποθέωση των αριθμών και το ουτοπικό – και συχνά αυτάρεσκο – κινήγι των στόχων, αγαπητέ αναγνώστη, σου αναγγέλλω υπερηφάνως ότι ένας ακόμα επετεύχθη καθώς τοποθετώ την καταληκτική τελεία στο κείμενο!

(Ιανουάριος 2012)